

Organizacija za europsku sigurnost i suradnju
Misija u Republici Hrvatskoj

IZVJEŠĆE

**«SUDENJA ZA RATNE ZLOČINE PRED DOMAĆIM SUDOVIMA U 2003.
GODINI»**

22. lipanj 2004.

I. SAŽETAK

Misija OESS-a u Republici Hrvatskoj zabilježila je tijekom 2003. godine i prvih mjeseci 2004. godine neprekidne napore hrvatskih vlasti u cilju ostvarivanja nepristranog procesuiranja ratnih zločina. U 2004. godini Vlada je istaknula ponovno opredjeljenje za ovaj cilj vezano uz njezinu suradnju s MKSJ-om.¹ Najzapaženije je bilo priznanje hrvatskih vlasti za potrebom osnaživanja pravosuđa kako bi se moglo baviti predmetima koje bi Hrvatska preuzela od MKSJ-a. Kao rezultat, Ministarstvo pravosuđa i MKSJ započeli su s nizom obuka u svibnju 2004. godine. Vlada je također 2004. godine predložila izmjene i dopune Kaznenog zakona. Slično tome, a što je ocijenjeno pozitivnim, zabilježen je zamjetan porast u odustajanju od procesuiranja ratnih zločina pokrenutih protiv Srba početkom i sredinom 90-tih a koje su obilježavali različiti nedostaci, uključujući optužbe na osnovi kolektivne krivnje. Hrvatska javnost je također pokazala povećano prihvaćanje procesuiranja počinitelja ratnih zločina neovisno o njihovom etničkom podrijetlu. Sveukupno, ovi pokazatelji nagovještaju poboljšanje uvjeta za provođenje suđenja za ratne zločine pred domaćim sudovima.

Ipak, etničko podrijetlo optuženika, a možda još važnije podrijetlo žrtava, i dalje je utjecalo na postupke za ratne zločine tijekom 2003. godine. Značajni zaključci mogu se polučiti statističkom usporedbom etničkog podrijetla optuženika i žrtava u različitim stadijima postupaka za ratne zločine. Iako ne postoji imperativ prema kome bi za ratne zločine u Hrvatskoj trebalo procesuirati jednak broj Srba i Hrvata, zamjetno je kako su se razlike u broju Srba i Hrvata procesuiranih za ratne zločine povećale tijekom 2003. godine, s tim što se u odnosu na 2002. godinu broj procesuiranih Srba povećao a broj Hrvata smanjio. Ono što je možda važnije, protiv Srba se češće donose osuđujuće presude nego protiv Hrvata. Kako je broj Hrvata protiv kojih se vode sudski postupci i

¹ Misija je posebno izvijestila o suradnji Vlade s MKSJ-om u prvim mjesecima 2004. godine vezano uz predaju 8 haških optuženika, uključujući izjavu glavnog državnog odvjetnika, a što je ponovljeno i u Mišljenju Europske unije o zahtjevu Hrvatske za članstvo u Europskoj uniji, kako Hrvatska djeluje u skladu sa svim obvezama prema MKSJ-u, s izuzetkom uhićenja i predaje Ante Gotovine. Vidjeti Izvješća [Spot Report] od 12. ožujka i 6. travnja te Izvješće [Background Report] od 27. travnja.

protiv kojih su donesene osuđujuće presude premali za donošenje čvrstih zaključaka na osnovi jednogodišnjih podataka, ova razlika ostaje primjetna protekom vremena.

U 2003. godini nastavljeno je postupanje u znatnom broju neutemeljenih predmeta što je rezultiralo neopravdanim pritvorom i trošenjem skromnih sudskih resursa. U nekoliko predmeta državno odvjetništvo je moralo odustati od optužbi tijekom suđenja uslijed nedostatka dokaza. Takvi su postupci obuhvaćali skoro isključivo Srbe. Broj postupaka vođenih u odsutnosti - skoro isključivo protiv Srba - se povećao, posebice u Zadru.² Otprilike polovica uhićenih Srba bili su povratnici što se negativno odrazilo na spremnost drugih na povratak.³ Trećina uhićenih povratnika kasnije je puštena a optužbe protiv njih su odbačene. Vrhovni sud je preinačio polovicu presuda prvostupanjskih sudova protiv kojih su uložene žalbe a kojih je veći broj obuhvaćao osuđujuće presude protiv Srba.⁴ Iako je Vrhovni sud djelovao kao značajan korektiv, visoka stopa preinačenja naglašava opseg problema na prvostupanjskim sudovima. Na prvostupanjskim sudovima se nastavilo s odgodama, kao i na Vrhovnom sudu.

Iako je Vlada nedavno pokrenula inicijative za poboljšanje sposobnosti domaćeg pravosuđa da postupa u suđenjima za ratne zločine, posebice u predmetima preuzetima od MKSJ-a, zapažanja iskazana u ovom izvješću ukazuju na to kako je potrebna daljnja reforma kako bi se postigao cilj za koji se Vlada opredijelila a to je jedan standard za kaznenu odgovornost, neovisno o etničkom podrijetlu, kao i jedan standard pravde za žrtve. Uvjeti za takvu reformu poboljšavaju se kako se povećava priznanje važnosti o nepristranom procesuiranju ratnih zločina od strane javnosti.

II. UVOD

1. Ovo izvješće sadrži statističke podatke koji se odnose na postupke vođene za ratne zločine pred domaćim sudovima koje je Misija pratila tijekom 2003. godine na razini prvostupanjskog i žalbenog suda. Ono u velikoj mjeri prati strukturu korištenu u godišnjem izvješću o ratnim zločinima za 2002. godinu i, u onim dijelovima gdje je to relevantno, ukazuje na sličnosti i razlike u usporedbi s istovrsnim podacima iz 2002. godine. Izvješćem se naglašava razvoj događanja i trendovi te se pružaju analize i zaključci u svakom stadiju postupka. Izvješćem su također obuhvaćene zakonske promjene u prvim mjesecima 2004. godine

2. U 2003. godini i prvim mjesecima 2004. godine došlo je do snažnije javne rasprave i javnog prihvaćanja ideje kako su u kontekstu Domovinskog rata neki pripadnici hrvatskih oružanih snaga počinili zločine protiv Srba. Uslijedilo je i javno

² U prvih pet mjeseci 2004. godine Misija je zabilježila znatno smanjenje postupaka u odsutnosti. Od 11 osoba protiv kojih su donesene osuđujuće presude tijekom prvih pet mjeseci, samo su dvije osuđene u odsutnosti. Ovakav razvoj događanja je čini se rezultat sastanka između ministrice pravosuđa i predsjednika županijskih sudova početkom 2004. godine, tijekom kojeg je ministrica zatražila suzdržavanje od provođenja postupaka u odsutnosti optuženika.

³ U 2003. godini je od 15 uhićenih povratnika 7 naknadno pušteno, optužbe su odbačene protiv njih 5 a protiv 2 je postupak nastavljen. U prvih 6 mjeseci 2004. godine, od 13 uhićenih povratnika pušteno je njih 6. Optužbe su odbačene protiv njih 4 a protiv 2 postupci su još u tijeku.

⁴ U prvih 5 mjeseci, Vrhovni sud je ukinuo 7 od 10 žalbi (70%).

priznanje kako progoni za ratne zločine imaju štetan učinak na povratak srpskih izbjeglica.⁵

3. U 2003. godini napravljen je presedan u hrvatskom pravosuđu kada je nakon prvog suđenja visoko pozicioniranim hrvatskim vojnim dužnosnicima, takozvanoj «*Gospičkoj skupini*», za zločine protiv srpskih civila, izrečena osuđujuća presuda i dosta visoka kazna.⁶ Iako je bilo prosvjeda protiv presude te nekih prijetnji upućenih djelatnicima suda tijekom suđenja, javnost i državni dužnosnici relativno su mirno prihvatili presudu. I odlukom i načinom suđenja u predmetu *Gospička skupina* napravljena je važna prekretnica. Međutim, ovaj jedan slučaj nije dovoljan kako bi se na osnovi njega moglo tvrditi kako je hrvatsko pravosuđe pripravno procesuirati predmete za ratne zločine ili kako bi se moglo reći kako će Hrvatska energično procesuirati Hrvate za zločine protiv Srba. Tako smo u 2003. godini bili svjedocima osuđujuće presude u predmetu *Karan* u kojemu je prvostupanjski sud srpskog optuženika proglasio krivim za 500 godina ugnjetavanja Hrvata.⁷ [za daljnju diskusiju o pojedinačnim slučajevima, vidjeti dopunsko izvješće Misije: Suđenja za ratne zločine u Republici Hrvatskoj i nalazi praćenja sudskih postupaka, 22. lipanj 2004]

4. Pitanje ratnih zločina nalazilo se visoko na popisu političkih zadaća tijekom 2003. godine te se o njemu prvenstveno razgovaralo u kontekstu hrvatske suradnje s Haškim Tribunalom te u odnosu na hrvatski zahtjev za članstvom u EU.⁸ Vijeće sigurnosti UN-a u kolovozu 2003. godine je izričito priznalo vezu između hrvatskog procesuiranja ratnih zločina pred domaćim sudovima i suradnje Hrvatske s Haškim sudom, naznačivši kako uspjeh izlazne strategije Suda ovisi o sposobnosti domaćeg pravosuđa da procesuiraju predmete koje im ustupi Haški Tribunal. U ožujku 2004. godine, Vijeće sigurnosti UN-a ponovilo je svoj poziv na ulaganje obnovljenih napora u svrhu osiguranja pravovremene provedbe Izlazne strategije Haškog suda.

5. Nadalje, Sabor je u listopadu 2003. godine usvojio *Zakon o preuzimanju statuta Međunarodnog kaznenog suda i progona za kaznena djela protiv međunarodnog ratnog i humanitarnog prava* (Zakon o Međunarodnom kaznenom sudu). Zakon o Međunarodnom kaznenom sudu prije svega uređuje suradnju Hrvatske s Međunarodnim kaznenim sudom, ali uključuje i odredbe koje se odnose na postupke prenešene s Haškog

⁵ Na primjer, profesor Ivo Josipović, profesor kaznenog procesnog prava na Zagrebačkom sveučilištu i saborski zastupnik, citiran je 7. veljače 2004. godine u Novom Listu, kako je izjavio da su neka suđenja protiv Srba korištena kako bi se Srbe obeshrabrilo na povratak.

⁶ Županijski sud u Rijeci osudio je u ožujku 2003. godine Tihomira Oreškovića, Mirka Norca i Stjepana Grandića za zločine protiv civila, izrekavši im pojedinačno zatvorske kazne od 15, 12 i 10 godina. U vrijeme objavljivanja ovog izvješća, žalba optuženika čekala je rješavanje na Vrhovnom sudu.

⁷ Županijski sud u Gospiću osudio je u srpnju 2003. godine Svetozara Karana za počinjenje ratnog zločina protiv ratnih zarobljenika i izrekao mu kaznu od 13 godina zatvora. Vrhovni sud je usvojio Karanovu žalbu u siječnju 2004. godine i naložio ponovno suđenje.

⁸ U odgovoru na Upitnik EU-e, Hrvatska je u listopadu 2003. godine iznijela kako je «pripravna prihvatiti potpuno i transparentno međunarodno praćenje suđenja za ratne zločine u skladu s postojećim ustavnim i zakonskom odredbama prema kojima su suđenja javna. Potpuno i transparentno međunarodno praćenje suđenja za ratne zločine već postoji i predstavnici međunarodnih vladinih i nevladinih organizacija mogu biti nazočni na suđenjima za ratne zločine.» Odgovor Vlade Republike Hrvatske na EU Upitnik, str. 450

tribunala i odredbe koje se odnose na suđenja za ratne zločine pred domaćim sudovima.⁹ Posebice, Zakon o Međunarodnom kaznenom sudu omogućuje da postupke za ratne zločine preuzmu četiri županijska suda, u Osijeku, Zagrebu, Rijeci i Splitu, te se njime uspostavlja mehanizmi kako bi se predmeti prenijeli na ove sudove.¹⁰

Čini se kako su ova četiri «posebna» suda namijenjena prvenstveno postupcima koji se odnose na predmete proslijeđene od strane Haškog suda, iako neki predmeti koji potječu iz Hrvatske mogu biti proslijeđeni tim sudovima, posebice od strane sudova koji nemaju dovoljan broj sudaca za formiranje vijeća sastavljenog od 3 profesionalna suca, kako je propisano zakonom¹¹. Međutim, do datuma završetka ovoga izvješća, tim posebnim sudovima nije upućen niti jedan predmet koji bi se temeljio na Zakonu o Međunarodnom kaznenom sudu. Stoga, oni trenutno postoje samo u apstraktnom smislu.

6. Hrvatske su vlasti prepoznale potrebu za osnaživanjem sposobnosti pravosuđa u svrhu bavljenja predmetima koji mogu biti dostavljeni od Haškog suda. Ministarstvo pravosuđa i Haški sud započeli su s održavanjem niza seminara u svibnju i lipnju 2004. godine, a taj će se proces nastaviti u jesen. Seminari obrađuju usporedne aspekte Haškog suda i hrvatskog zakona i prakse vezano uz predmete ratnih zločina.

Uz to, Državni Ured Sjedinjenih Američkih Država/ Agencija za međunarodni razvoj prepoznala je potrebu za poboljšanjem različitih aspekata pravosuđa, u očekivanju prijenosa predmeta od strane Haškog suda u Hrvatsku, te se stoga obvezala dati doprinos od 1,7 milijuna dolara za djelatnosti koje se odnose na izgradnju kapaciteta u svibnju 2004. godine.

Misija podupire dodatne seminare i druge vrste priprema poduzetih od strane pravosuđa i drugih tijela vlasti u očekivanju predmeta upućenih od strane Haškog suda. Takvi seminari za stručno usavršavanje trebali bi uključivati i sadržajne i praktične aspekte, uz posvećivanje posebne pozornosti nepristranosti koja se zahtijeva od domaćih sudova za ratne zločine, zaštitu svjedoka i međunarodnu pravnu pomoć. Međutim, broj predmeta koji će biti upućeni od strane Haškog suda znatno je manji od broja predmeta koji se trenutno nalaze pred domaćim sudovima. Stoga, dok je izlazna strategija Haškog suda važan i dobrodošao katalizator reforme, reformske mjere bi se trebale primjenjivati na sve predmete ratnih zločina u Hrvatskoj a ne samo na one koji potječu od Haškog suda. Drugačiji postupak mogao bi rezultirati dvorazinskim sustavom pravosuđa kad su u pitanju ratni zločini.

⁹ K tomu, Zakon o Međunarodnom kaznenom sudu uvodi posebnog «državnog odvjetnika za ratne zločine» kojega će imenovati Glavni državni odvjetnik te osniva policijsku postrojbu specijaliziranu za istrage ratnih zločina.

¹⁰ Zakon o Međunarodnom kaznenom sudu ne zadire u nadležnost za ratne zločine svih županijskih sudova. Njime nije propisano kako se postupci u predmetima ratnih zločina moraju voditi na jednom od četiri suda, ali se takva mogućnost dozvoljava. Slično tomu, Zakon o Međunarodnom kaznenom sudu ne zadire u opće odredbe koje se odnose na zahtjev za promjenu mjesta održavanja suđenja.

¹¹ Zakonom Međunarodnom kaznenom sudu je propisano kako se sudski postupci za ratne zločine, uključujući i ponovna suđenja, pokrenuti nakon njegova stupanja na snagu, vode pred vijećem sastavljenom od tri profesionalna suca. Većina je županijskih sudova do konca 2003. godine imenovala vijeća za ratne zločine, a Misija je promatrala provedbu te odredbe Zakona o Međunarodnom kaznenom sudu u više novopokrenutih sudskih postupaka.

7. Tijekom 2003. godine Misija je zapazila znatno povećanje broja starih optužbi protiv Srba koje su državni odvjetnici povukli zbog nedostatka dokaza. Čini se kako je to rezultat revizije predmeta koju je proveo glavni državni odvjetnik.¹² U svojem godišnjem izvješću za 2003. godinu Glavni državni odvjetnik naglašava kako se kao rezultat tog naputka poduzela revizija nekoliko optužnica što je imalo za posljedicu odbacivanje optužbi u nekim predmetima. Iako je takav razvoj događaja općenito pozitivan i dobrodošao, izgleda kako je revizija pokrenuta prvenstveno uhićenjem ili početkom suđenja optuženiku, što dovodi do toga da osobe za koje optužbe ne mogu biti potkrijepljene ostaju u pritvoru ili se protiv njih vode opsežni kazneni postupci samo zato kako bi u kasnijem stadiju bili obustavljeni. Bilo bi poželjno da se revizije pokreću u ranijem stadiju kako bi se u potpunosti izbjegla takva nepotrebna uhićenja i suđenja.

8. Misija je u 2003. godini uočila povećanu potrebu za međunarodnom pravnom pomoći prvenstveno sa Srbijom i Crnom Gorom. Potreba za suradnjom između sudova, državnih odvjetnika i policije porast će u narednim godinama sa upućivanjem predmeta od strane Haškog suda. Suradnja će rutinski obuhvaćati pitanja poput svjedoka i dokumenata koji se nalaze u jednoj državi, a potrebni su za procesuiranje u drugoj. Kako pokazuje predmet *Ovčara*¹³, bit će potreban i veći stupanj suradnje u slučaju kada jedna država procesuirala svoje državljane za zločine počinjene na teritoriju druge države.¹⁴ Vjerojatno je kako se sudski postupci za druge predmete upućene od Haškog suda koji se odnose na ratne zločine počinjene u Hrvatskoj, poput predmeta *Ovčara*, neće voditi u Hrvatskoj, već u Srbiji i Crnoj Gori ili Bosni i Hercegovini, jer su tamo pronađeni počinitelji, a zemlje ne izručuju svoje državljane.

Hrvatski su sudovi u 2003. godini podnijeli sudovima u Srbiji i Crnoj Gori nekoliko zahtjeva za međunarodnu pravnu pomoć. Ti zahtjevi su često rezultirali znatnim odgodama u postupcima koji su u tijeku¹⁵. Stoga je potrebno poboljšati suradnju i koordinaciju između sudova i relevantnih ministarstava u prosljeđivanju zahtjeva.

¹² Glavni državni odvjetnik naložio je lokalnim državnim odvjetnicima reviziju starih predmeta navodeći kako: ... [činjenica je kako su u vrijeme Domovinskog rata i također nakon njega, županijski državni odvjetnici nesustavno podnosili zahtjeve za istragu u više slučajeva, te su na temelju nedovoljno provjerenih kaznenih prijava podizali sumnjive optužnice za ratne zločine protiv znatnog broja osoba na temelju nekvalitetno provedenih istraga, a da te optužnice nisu konkretizirale nezakonito djelovanje od strane određenih optuženika koje sadrži elemente ratnog zločina], u Naputku glavnog državnog odvjetnika svim državnim odvjetnicima od 11. srpnja 2002. godine.

Nadalje, glavni državni odvjetnik ponovio je kako su neke optužbe podignute protiv Srba početkom ili sredinom devedesetih godina bile nekvalitetne, ali su unatoč tome rezultirale optužnicama. Glavni državni odvjetnik također je priznao kako su te optužnice najčešće rezultirale osuđujućim presudama protiv Srba u odsutnosti.

¹³ U prosincu 2003. godine, državni odvjetnik Srbije i Crne Gore u Beogradu podigao je optužnicu protiv 8 Srba zbog ratnog zločina protiv ratnih zatvorenika, odnosno zbog ubojstva više od 180 osoba u Ovčari pokraj Vukovara 1991. godine.

¹⁴ Slično tomu, Hrvatska je procesuirala Fikreta Abdića zbog kaznenih djela počinjenih u Bosni i Hercegovini.

¹⁵ Te odgode mogu se djelomice objasniti činjenicom kako sudovi ne komuniciraju izravno jedni s drugima, već umjesto toga podnose zahtjeve za uzimanje iskaza svjedoka ili druge proceduralne aktivnosti diplomatskim putem, tj. putem relevantnih ministarstava pravosuđa.

9. Sabor je u srpnju 2003. godine usvojio izmjene i dopune Kaznenog zakona, uključujući, između ostalog, nova kaznena djela *zločina protiv čovječnosti, naknadno pomaganje počinitelju ratnog zločina* i odredbu koja izrijeckom zasniva kaznenu odgovornost za ratne zločine na zapovjednoj odgovornosti. Ustavni sud je izmjene i dopune naknadno proglasio nevažećima na temelju tehničkog nedostatka prilikom njihova usvajanja.¹⁶ Kao rezultat toga, Vlada je u travnju 2004. godine ponovno predložila Saboru Izmjene i dopune Kaznenog zakona, uključujući *Zločine protiv čovječnosti, zapovjednu odgovornost te Pripremanje kaznenih djela protiv vrijednosti zaštićenih međunarodnim pravom*. Te su izmjene i dopune prošle prvo čitanje pred Saborom početkom lipnja. Međutim, većina hrvatskih pravnih analitičara ukazuje na to kako se niti jedna novousvojena odredba ne bi mogla primijeniti na postupke u tijeku koji proizlaze iz sukoba koji je trajao od 1991. do 1995. godine.¹⁷ Unatoč tome, oni su poslužili kao još jedna osnova za javnu i parlamentarnu raspravu o širem pitanju izricanja presuda za ratne zločine.

10. Sabor je u listopadu 2003. godine usvojio Zakon o zaštiti svjedoka koji je stupio na snagu 1. siječnja 2004. godine. Zakon se, između ostalog, primjenjuje na kaznene postupke koji se vode za djela protiv vrijednosti zaštićenih međunarodnim pravom. Stoga, prema odredbama Zakona o zaštiti svjedoka, svjedoci koji daju iskaz u sudskim postupcima za ratne zločine mogu podlijevati različitim zaštitnim mjerama. Potrebna je brza provedba učinkovitog programa zaštite svjedoka kako bi se osiguralo slobodno svjedočenje u sudskim postupcima za ratne zločine¹⁸.

11. Europska komisija u svojem je mišljenju od 20. travnja 2004. godine o podnošenju zahtjeva Hrvatske za članstvo u Europskoj Uniji primijetila kako statistički podaci navode na zaključak kako se «još ne primjenjuje jedinstven standard kaznene odgovornosti jednako na sve osobe suočene s optužbama za ratne zločine pred hrvatskim sudovima». Uočavajući još nekoliko drugih problema, uključujući postupke u odsutnosti, Europska komisija primijetila je kako «je potrebna daljnja reforma kako bi se doseglo ujednačeno provođenje pravde u predmetima ratnih zločina». Međutim, Komisija je ustanovila kako se vlasti čine odlučnima poboljšati uvjete za procesuiranje ratnih zločina pred domaćim sudovima.

¹⁶ Ustavni je sud ustanovio kako je Sabor usvojio izmjene i dopune bez potrebnog broja glasova za kvorum propisan za zakone koji reguliraju ljudska prava. Te izmjene i dopune nije podržao HDZ, tadašnja politička oporba.

¹⁷ Djela počinjena u razdoblju sukoba od 1991. do 1995. godine mogu biti procesuirana prema materijalnom zakonu koji je bio na snazi u to vrijeme. Čak i ako Sabor usvoji nove odredbe o ratnim zločinima, one se ne mogu primjenjivati na djela počinjena tijekom Domovinskog rata zbog toga što su strože od prethodnog zakona. Međutim, vidi članak 7.2. Europske konvencije o ljudskim pravima koja kao izuzetak od općih zabrana retroaktivne primjene Kaznenog zakona omogućuje «procesuiranje i kažnjavanje svake osobe za bilo koje djelo ili propust koji je predstavljao kazneno djelo u vrijeme kada je počinjeno prema općim načelima prihvaćenim od strane civiliziranih naroda.»

¹⁸ Misija je uočila kako je znatan broj svjedoka izmijenio svoje iskaze tijekom suđenja, u usporedbi s iskazima koje su prethodno izjavili pred istražnim sucem. Misija je pratila nekoliko predmeta u kojima su svjedoci prijavili kako su im bile upućene prijetnje tijekom postupka.

III. PRAĆENI SLUČAJEVI I OPĆI TRENDОВI

Tijekom 2003. godine, Misija je pratila 104 predmeta ratnih zločina u različitim stadijima postupaka na 12 županijskih sudova (prvostupanjski sudovi) kao i na Vrhovnom sudu (drugostupanjski sud)¹⁹. Kao i u godini prije, znatan dio postupaka (oko 35 posto) vodio se u potpunosti ili djelomično u odsutnosti a velika većina (oko 70 posto) pojedinaca protiv kojih su se vodili postupci za ratne zločine, procesuirana je u odsutnosti.²⁰ Oko 60 posto postupaka vodilo se protiv pojedinačnih optuženika dok je 40 posto vođeno protiv pojedinaca u skupinama protiv kojih su provedene istrage, podignute optužnice ili vođena suđenja. Praćeni postupci obuhvaćaju više od 370 osoba od kojih su otprilike devet desetina Srbi a jedna desetina Hrvati te vrlo mali broj ostalih manjina, 3 Bošnjaka, jedan Mađar i jedan Rom. Jedan Srbin je izručen od strane Švicarske na osnovi međunarodne tjeralice, kao i u 2002 godini.

Postupci koje je Misija pratila predstavljaju skoro sve postupke za ratne zločine o kojima je Glavni državni odvjetnik izvijestio u svom Godišnjem izviješću za 2003. godinu. Samim tim, oni predstavljaju dovoljno reprezentativan uzorak iz kojega se mogu izvesti opći zaključci. Uslijed znatnih razlika u broju postupaka pokrenutih protiv Srba i Hrvata, zaključci vezani uz trendove koji utječu na Srbe pouzdaniji su od trendova koji se odnose na Hrvate.

A. Stupanj jednakog postupanja na osnovi nacionalnog podrijetla

1. Nastavljajući obrazac uočen u 2002. godini, velika većina postupaka za ratne zločine koji su praćeni tijekom 2003. godine odnosila su se na Srbe optužene za počinjenje ratnih zločina protiv Hrvata. U svim stadijima postupaka, Srbi su činili veliku većinu okrivljenika, npr. 31 od 37 uhićenika; 25 od 30 puštenih iz pritvora; 186 osoba od 198 bilo je pod sudskom istragom: protiv 48 od 53 podignuta je optužnica; suđeno je 84 od 101 osobe; 30 osoba od 37 je osuđeno a 53 od 83 uložilo je žalbu Vrhovnom sudu. Od četiri oslobođena pojedinca, dvojica su bili Srbi.

2. Dok je broj procesuiranih Srba u 2003. godini premašio onaj iz 2002. godine, broj procesuiranih Hrvata se smanjio. Na primjer, sudske istrage pokrenute su u 2002. godini protiv 17 Hrvata, dok je u 2003. godini pokrenuto protiv samo njih 9. Broj Hrvata uhićenih na osnovi optužbi za ratne zločine smanjen je sa 6 u 2002. godini na 5 u 2003. godini. Broj Hrvata protiv kojih je podignuta optužnica smanjen je s 13 u 2002. godini na 4 u 2003. godini. Nadalje, u 2002. godini suđeno je 22 Hrvata dok se u 2003. godini sudilo 14.²¹

¹⁹ Stadiji postupka uključuju uhićenja, puštanja na slobodu, sudske istrage, optužnice, suđenja i žalbe.

²⁰ Glavni državni odvjetnik izdao je 2002. godine napatuk lokalnim državnim odvjetnicima prema kojemu «županijska državna odvjetništva neće predlagati suđenja u odsutnosti bez odobrenja glavnog državnog odvjetnika Republike Hrvatske. Naime, suđenja u odsutnosti zapravo su se pokazala gubitkom vremena i rasipanjem novca, jer su se suđenja morala ponoviti u nazočnosti optuženika nakon što su oni postali dostupni pravosuđu». Napatuk glavnog državnog odvjetnika svim županijskim državnim odvjetnicima od 11. srpnja 2002. godine.

²¹ Od predmeta praćenih tijekom vremena, Misija ima saznanja da je ukupan broj od 38 Hrvata procesuirano za ratne zločine od strane hrvatskog sudstva. U 30 predmeta okončanih od kraja 2003.

Treba napomenuti kako se nekolicini Hrvata, jednom Bošnjaku, jednom Romu i jednom Mađaru, sudilo za ratne zločine protiv Hrvata, dok su svi Srbi kojima se sudilo bili optuženi za zločine protiv Hrvata.²²

3. Za razliku od prethodne godine, državno odvjetništvo je tijekom 2003. godine odustalo od optužbi protiv značajnog broja Srba uslijed nedostatka dokaza. Ove optužbe iako su u konačnici bile odbijene, svejedno su rezultirale pritvorom koji je u nekim predmetima trajao i do 5 mjeseci. Na primjer, skoro polovica uhićenih Srba (12 od 25) puštena je u 2003. godini uslijed nedostatka dokaza te protiv njih nisu nastavljeni postupci. Državni odvjetnici su povukli optužnice prije početka suđenja protiv 6 Srba iz 1993. i 1994. godine uslijed nedostatka dokaza. Nadalje, državni odvjetnici su tijekom suđenja povukli optužbe protiv 12 optuženika (11 Srba i jednog Hrvata) uslijed nedostatka dokaza.²³ Uočeno je kako se odustajanje od optužbi uslijed nedostatka dokaza odnosilo skoro isključivo na Srbe.

Sveukupno, ovi brojevi ukazuju na to kako znatan dio optužbi za ratne zločine protiv Srba nije bio utemeljen. Oni također ukazuju na to kako je dokazni prag za podizanje optužnica protiv Srba ostao znatno niži od onoga koji se primjenjivao na Hrvate.

4. Izuzimajući predmete u kojima je državni odvjetnik odustao od optužbi tijekom suđenja, stopa osuđujućih presuda za Srbe u 2003. godini bila je 94 posto (30 od 32), dok je stopa osuđujućih presuda za Hrvate bila 71 posto (5 od 7; mali broj predmeta)²⁴. Broj oslobađajućih presuda bio je premali i ne dozvoljava određene zaključke.

godine, doneseno je 20 oslobađajućih presuda, 9 osuđujućih presuda, a optužbe su odbačene protiv jedne osobe. Od 9 osuđenih, dvojica su osuđeni sa Srbima za zločine počinjene protiv Hrvata. Tri od 9 osuđenih osoba dobilo je kazne zatvora u trajanju od jedne godine za ratne zločine počinjene protiv srpskih civila. Krajem 2003. godine u tijeku su bili postupci protiv 8 Hrvata. Nasuprot tome, u svom godišnjem izvješću za 2003. godinu, glavni državni odvjetnik primjećuje kako je više od 4.700 optužbi za kaznena djela, podignutih od 1991. godine, podignuto skoro isključivo protiv Srba. Isto je zapažanje sadržano i u izvješćima glavnog državnog odvjetnika za 2001. i 2002. godinu. Uz to, glavni državni odvjetnik bilježi u svojem godišnjem izvješću za 2003. godinu kako «nije bilo kaznenih prijava vezanih za ratne zločine počinjene u vojno-redarstvenoj akciji Hrvatske vojske «Oluja» i «Bljesak»... Međutim, ranijih godina prijavljeno je 3.970 osoba te su osuđene 1.492 osobe zbog počinjenih kaznenih djela iz oblasti klasičnog kriminala (ubojstva, razbojništva, krađe at al.) nakon završenih vojno-redarstvenih akcija «Bljesak» i «Oluja».

²² U nekoliko su slučajeva Hrvati bili procesuirani za zločine protiv Hrvata. Ivica Jelušić, Hrvat, procesuiran je jer je počinio ratni zločin protiv Hrvata kao časnik Jugoslavenske narodne armije (JNA) [Županijski sud u Šibeniku]. Darku Fotu, Hrvat, suđeno je zajedno s 5 Srba za zločine protiv Hrvata u predmetu «Vukovar I» [Županijski sud u Vukovaru]; Stipi Tomiću, Hrvat, suđeno je zajedno s jednim Srbinom za ratne zločine počinjene protiv Hrvata [Županijski sud u Gospiću]. Zdravku Jovanoviću, Romu, suđeno je odvojeno za ratne zločine protiv Hrvata [Županijski sud u Vukovaru], Miodragu Balintu, Mađaru, suđeno je odvojeno za ratne zločine protiv Hrvata [Županijski sud u Osijeku] i Saudu Hasoviću, Bošnjaku, suđeno je zajedno s 3 Srbina [Županijski sud u Zadru].

²³ Od tih 12 optužbi, pet ih je odbačeno presudom a 7 ih je odbačeno odlukom zbog nedostataka u suđenju. U dva predmeta optužbe za ratni zločin su odbačene, no za navodno djelo se dalje progonilo kao za obično kazneno djelo te su dva optuženika naknadno amnestirana. U jednom drugom predmetu, os optužba se odustalo zbog nastupanja zastare.

²⁴ To uključuje 2 Hrvata osuđena za zločine protiv Hrvata.

5. Broj suđenja koja su se u potpunosti vodila u odsutnosti znatno je povećan tijekom 2003. godine (9 suđenja u 2003. godini u odnosu na 3 u 2002. godini). Kao i u 2002. godini, takvi postupci skoro su isključivo vođeni protiv Srba. Bilo je i nekoliko suđenja velikim skupinama u kojima je suđeno samo jednom Srbinu prisutnom, a procesuiran je zajedno s 10 do 17 optuženika u odsutnosti. Postotak Srba osuđenih u odsutnosti također se povećao u 2003. godini. Od 30 osuđenih Srba, 90 posto (27) osuđeno je u odsutnosti dok je u 2002. godini 60 posto svih osuđenih Srba osuđeno u odsutnosti.²⁵

6. U 2003. godini jedna trećina prethodno osuđenih optuženika (2 Srbina, 1 Hrvat) oslobođeni su nakon ponovnog suđenja tako što su optužbe bile odbačene ili su donesene oslobađajuće presude. Jednom drugom okrivljeniku čija je osuđujuća presuda potvrđena, smanjena je kazna. U nešto više od polovice ponovnih suđenja prvotna osuđujuća presuda je potvrđena.

7. Za razliku od prethodne godine, samo je 5 posto osuđenih osoba (2 od 37, obje Srbi) dobilo kaznu manju od zakonom propisanog minimuma.

8. Od 28 pojedinačnih žalbi o kojima je odlučivao u 2003. godini, Vrhovni sud je naložio ponovno suđenje u 14 pojedinačnih predmeta (stopa vraćanja predmeta na ponovni postupak od 50%)²⁶, potvrdio 10 odluka prvostupanjskog suda²⁷ i povećao kaznu u 4 predmeta. U usporedbi s 2002. godinom ovo predstavlja smanjenje stope vraćanja predmeta na ponovni postupak od strane Vrhovnog suda u postupcima za ratne zločine koje je Misija pratila.

9. U 2003. godine broj je neriješenih žalbi na Vrhovnom sudu koje se odnose na Hrvate bio znatno veći od onoga u 2002. godini, pri čemu su povećanje prvenstveno uzrokovale žalbe državnog odvjetništva na oslobađajuće presude. U 2002. godini bilo je neriješeno 15 žalbi koje se odnose na Hrvate, dok je u 2003. takvih neriješenih žalbi bilo 26. Otprilike tri četvrtine ovih žalbi podnijeli su državni odvjetnici kao odgovor na oslobađajuće presude prvostupanjskog suda za Hrvate u prethodnim godinama (u 2002. godini, 14 od 17 Hrvata kojima su bile izrečene presude, oslobođeno je).

B. Dužina postupaka

1. Kao i u prethodnoj godini, Misija je zabilježila znatne odgode u različitim stadijima postupaka. Odgode su se javljale na prvostupanjskim sudovima a vezane su uz donošenje presuda u pisanom obliku, pokretanje ponovnog suđenja nakon što je Vrhovni

²⁵ Ukupan broj suđenja *u odsutnosti* u 2003. godini uključuje 1 Srbina [RH protiv Radovana Arsenića, Županijski sud u Požegi] kome se ponovno sudilo nakon što se na osuđujuću presudu uspješno žalio Vrhovnom sudu. Pritvor je ocijenjen nepotrebnim i ponovno suđenje je počelo u njegovoj nazočnosti. Arsenić se nije pojavio na drugoj raspravi prilikom čega je sud odlučio nastaviti suđenje u njegovoj odsutnosti. Arsenić je osuđen *u odsutnosti* u ožujku 2003. godine.

²⁶ Preinačene presude prvostupanjskog suda obuhvaćale su 12 osuđujućih presuda (8 Srba, 4 Hrvata) i 2 oslobađajuće presude (2 Srbina).

²⁷ Potvrđene prvostupanjske presude obuhvaćaju 7 osuđujućih presuda (5 Srba, 1 Hrvat i 1 Mađar) i 3 oslobađajuće presude (3 Srbina).

sud vratio predmet na ponovno suđenje te na obnovu postupka nakon uhićenja okrivljenika prethodno osuđenog u odsutnosti.

2. U 2003. godini Vrhovni sud je ponovno propustio pravovremeno odlučiti o žalbama nekolicine okrivljenika koji su ostali u pritvoru nakon osuđujuće presude prvostupanijskih sudova.

3. Vrhovni je sud tijekom 2003. godine poništio oslobađajuću presudu prvostupanijskog suda i vratio predmete protiv 2 Srbina na ponovno suđenje, pri čemu je tim optuženicama od 1995. godine suđeno tri, odnosno četiri puta za isto kazneno djelo. Ukupna duljina trajanja postupka (ukupno 9 godina) zabrinjava s obzirom na jamstvo pravednog suđenja predviđeno Ustavom Republike Hrvatske i Europskom konvencijom o ljudskim pravima²⁸.

C. Raspodjela postupaka

1. Kao i u prethodnoj godini suđenja za ratne zločine odvijala su se i u 2003. godini na više od pola županijskih sudova u Hrvatskoj. Najveći broj suđenja vodio se u Osijeku. Sljedeći s najvećim brojem provedenih suđenja bili su Zadar i Šibenik, a prati ih Vukovar.²⁹

2. Za razliku od prethodne godine većinu postupaka provedenih u cijelosti u odsutnosti (5 od 9) proveo je Županijski sud u Zadru dok je Županijski sud u Vukovaru proveo 1 postupak i 2 postupka djelomično, pri čemu su ova dva obuhvaćala i do 17 optuženika od kojih je samo jedan bio prisutan.

3. Kao i 2002. godine većina postupaka odnosila se na kaznena djela zločina protiv civilnog stanovništva. Sljedeća kaznena djela za koja su se najčešće podizale optužnice, odnosila su se na genocid i ratni zločini protiv ratnih zarobljenika (samo su Srbi optuživani za genocid).

IV. REZULTATI PO POJEDINIM STADIJIMA POSTUPKA: DO SUĐENJA

Kao i u prethodnoj godini, Misija je pratila postupke za ratne zločine tijekom svih postupovnih stadija. Sljedeći odjeljci sadrže podatke za određeni stadij i statističke podatke. Kao i u 2002. godini, većina uhićenih pojedinaca u 2003. godini bili su Srbi; skoro polovica njih uhićena je nakon povratka u Hrvatsku a polovica su dugogodišnji stanovnici. Više od 60 posto svih osoba uhićenih tijekom 2003. godine pušteno je te iste godine. Otprilike polovica povratnika (7 od 15) uhićenih tijekom 2003. godine naknadno je pušteno, optužbe su odbačene protiv petorice dok je postupak nastavljen protiv dvojice. Polovica sudskih istraga koje su dovršene tijekom 2003. godine rezultirala je podizanjem optužnica dok je druga polovica rezultirala odustajanjem od optužbi.

²⁸ Postupak u predmetu «Šodolovci» trajao je više od 7 godina, od studenog 1997. godine, kada je Europski sud za ljudska prava postao nadležan za pojedinačne tužbe iz Hrvatske.

²⁹ Županijski sud u Osijeku 7 suđenja; Županijski sud u Zadru 6 suđenja; Županijski sud u Šibeniku 5 suđenja; Županijski sud u Vukovaru 4 suđenja.

A. Uhićenja [vidjeti Dodatak I]

1. U 2003. godini Misija je pratila 37 uhićenja na osnovi optužbi za ratne zločine, slično ukupnom broju od 35 uhićenja u 2002. godini. Srbi su činili 84 posto svih uhićenja (31), Hrvati oko 14 posto (5) a jedan je uhićenik bio Mađar³⁰. Oko 40 posto osoba (12 Srba, 2 Hrvata i 1 Mađar) ostalo je u pritvoru do kraja 2003. godine.
2. Kao i u prethodnoj godini, većina uhićenih (21 od 37) bili su dugogodišnji stanovnici (16 Srba, 5 Hrvata), a otprilike polovica svih uhićenih Srba bili su dugogodišnji stanovnici.³¹
3. Slično kao i u 2002. godini, povratnici su činili otprilike polovicu uhićenih pod optužbom za ratne zločine (14 Srba i jedan Mađar). Tijekom 2002. i 2003. godine uhićeno je ukupno 59 Srba, od kojih su 29 (15 u 2002. i 14 u 2003. godini) bili povratnici. Većina povratnika Srba uhićena je na graničnim prijelazima između Srbije i Crne Gore i Hrvatske dok su neki uhićeni u svome mjestu prebivališta ili u policijskim postajama dok su pribavljali isprave. Jedan je Srbin izručen iz Švicarske na temelju međunarodne tjeralice koju su raspisale hrvatske vlasti³².
4. Kao i u prethodnoj godini, svi su Hrvati (5) uhićeni na osnovi novopokrenutih postupaka. Većina Srba (22 od 31) uhićena je na osnovi nedavnih naloga za uhićenje, dok su preostalih 9 Srba uhićeni na osnovi starih postupaka.
5. Više od četvrtine svih uhićenja tijekom 2003. godine dogodilo se na području nadležnosti Županijskoga suda u Vukovaru, dok se na području nadležnosti Županijskoga suda u Vukovaru i Osijeku dogodilo više od 40 posto svih uhićenja. To je bar djelomično posljedica činjenice što se ti sudovi nalaze blizu granice sa Srbijom i Crnom Gorom.
6. Zbrojivši predmete koje je Misija pratila tijekom 2002. i 2003. godine ukupno je više od 40 osoba (28 Srba, 9 Hrvata, 1 Rom, 1 Mađar te 1 Bošnjak) bilo zadržano u pritvoru krajem 2003. godine³³. Od njih:
 - 15 osoba (37.5 posto) pritvoreno je dok je suđenje bilo u tijeku (12 Srba, 2 Hrvata, 1 Mađar)
 - 2 osobe (5 posto) su pritvorene i optužnice podignute, ali suđenje još nije započelo (2 Hrvata)

³⁰ Za usporedbu, 2002. godine bilo je 35 uhićenih osoba, od toga 80 posto (28) Srba te nešto manje od 20 posto (6) Hrvata i jedan Makedonac.

³¹ Taj ukupan broj uključuje i Srbina za kojega je policija 1994. godine izdala nalog za uhićenje ali koji nije uhićen do početka suđenja na Županijskom sudu u Vukovaru koje je u cijelosti provedeno *u odsutnosti*. Tijekom suđenja svjedok je dao iskaz kako optuženik živi u zajednici. Do uhićenja je došlo tek nakon ovog svjedočenja iako je optuženik živio i bio prijavljen zadnjih 9 godina na području policijske uprave koja je izdala nalog za uhićenje; RH protiv Ilije Vorkapića, predmet «Lovas» [Županijski sud u Vukovaru].

³² RH protiv Branka Mumleka [Županijski sud u Osijeku].

³³ Misija je upoznata i sa drugim predmetima iz prijašnjih godina gdje su optuženici ostali u pritvoru na osnovi osuda za ratne zločine. Oni nisu uključeni u gore navedeni ukupni broj.

- 9 osoba (22.5 posto) služilo je zatvorske kazne na osnovi konačnih osuđujućih presuda (9 Srba)
- 7 osoba (17.5 posto) bilo je u pritvoru na osnovi prvostupanjskih osuđujućih presuda dok su njihove žalbe čekale rješavanje na Vrhovnome sudu (3 Hrvata, 2 Srbina, 1 Rom, 1 Bošnjak)
- 4 osobe (10 posto) pritvorene čekajući ponovno suđenja; 2 osobe nakon uspješne žalbe na osuđujuću presudu Vrhovnome sudu a 1 osoba na osnovi prethodne osuđujuće presude donesene u odsutnosti (4 Srbina)
- 3 osobe (7.5 posto) pritvorene su dok su bile pod istragom (2 Hrvata, 1 Srbin).

B Puštanje iz pritvora [vidjeti Dodatak II.]

1. Misija je tijekom 2003. godine pratila puštanje iz pritvora 30 pojedinaca (25 Srba i 5 Hrvata) koji su prethodno uhićeni zbog ratnih zločina. Od tih puštenih osoba, 23 osobe su bile uhićene tijekom 2003. godine (62 posto svih uhićenja u 2003. godini). Ovo gotovo precizno odražava postotak osoba uhićenih 2002. godine koje su naknadno puštene iste godine.

2. Tri su razloga za puštanje iz pritvora:

a) Tijekom 2003 godine protiv 40 posto (12) osoba puštenih iz pritvora nisu se vodili daljnji postupci. Svi oni koji su bili pušteni po ovoj osnovi bili su Srbi. U odnosu na 2002. godinu, ovo predstavlja povećanje u postotcima u broju osoba puštenih iz pritvora zbog toga što je državno odvjetništvo odustalo od daljnjeg procesuiranja uslijed nedostatka dokaza³⁴. Puštene osobe provele su u pritvoru između 2 dana i 5 mjeseci, pri čemu je njihov prosječan boravak u pritvoru bio otprilike 2 mjeseca. Jedan Srbin, protiv kojeg je postupak obustavljen presudom Županijskoga suda u Osijeku zbog nedostatka dokaza, bio je izručen iz Švicarske³⁵.

b) Nastavljeni su postupci protiv 50 posto puštenih osoba (12 Srba i 3 Hrvata), no produžetak pritvora ocijenjen je ili nepotrebnim (10 Srba i 3 Hrvata) ili je isteklo maksimalno razdoblje trajanja pritvora prije početka suđenja (2 Srbina). U većini predmeta u kojima je produžetak pritvora ocijenjen nepotrebnim, osobe su puštene iz pritvora nakon što su sudovi poduzeli mjere opreza, uključujući oduzimanje putovnica ili naloge za redovno prijavljivanje lokalnoj policiji.

c) Otprilike 10 posto osoba (2 Hrvata i 1 Srbin) pušteno je nakon oslobađajućih presuda prvostupanjskih sudova ili nakon što su odslužili kaznu.

3. Prije puštanja iz pritvora, otprilike 57 posto (17 pojedinaca) provelo je tri mjeseca ili manje u pritvoru, 23 posto (7 pojedinaca) između 3 i 12 mjeseci dok je otprilike 20 posto (6 pojedinaca) pušteno nakon godinu dana ili više. Tih je 30 pojedinaca provelo u pritvoru:

³⁴ Nasuprot tomu, u 2002. godini iz pritvora je pušteno približno 20 posto (10 od 51) osoba zbog obustave sudskih postupaka, uključujući uhićenja uslijed pogrešno utvrđenog identiteta.

³⁵ RH protiv Branka Mumleka [Županijski sud u Osijeku].

- Manje od mjesec dana: 9 osoba (6 Srba i 3 Hrvata)
- 1 do 3 mjeseca: 8 osoba (8 Srba)
- 3 do 6 mjeseci: 3 osobe (3 Srbina)
- 6 do 12 mjeseci: 4 osobe (4 Srbina)
- više od 12 mjeseci: 6 osoba (4 Srbina i 2 Hrvata).

C. Sudske istrage (vidjeti Dodatak III.)

1. Misija je tijekom 2003. godine pratila 42 predmeta istraga koji su obuhvatili 198 osoba (186 Srba, 9 Hrvata, 2 Rusina i 1 Mađar), što je nešto više od ukupnoga broja iz 2002. godine.

2. Prema podacima kojima Misija raspolaže, tijekom 2003. godine završena je 21 istraga što je rezultiralo podizanjem 11 optužnica protiv 23 osobe (18 Srba, 4 Hrvata i 1 Mađar). U 10 predmeta koji su obuhvatili 36 Srba optužbe su povučene. U jednoj zajedničkoj istrazi koja je obuhvatila optuženike Srbe, protiv nekoliko je osumnjičenika podignuta optužnica dok su protiv ostalih obustavljeni daljnji postupci³⁶.

D. Optužnice [vidjeti Dodatak IV.]

1. Misija je pratila 16 predmeta u kojima su podignute optužnice tijekom 2003. godine a koji su obuhvatili 53 osobe (48 Srba, 4 Hrvata i 1 Mađar)³⁷. Jedanaest optužnica uslijedilo je nakon dovršetka istraga provedenih tijekom 2003. godine, dok je 5 optužnica rezultat istraga dovršenih prije siječnja 2003. godine.

2. Većina podignutih optužnica u 2003. godine bile su optužnice protiv pojedinačnih počinitelja (9), dok je 7 optužnica podignuto protiv skupina. Kao i u 2002. godini većina optužnica protiv Srba bile su pojedinačne optužnice dok su sve optužnice protiv Hrvata obuhvaćale skupine optuženika.

3. Podignute su dvije optužnice protiv Hrvata, od kojih svaka uključuje 2 osobe. Protiv Srba ukupno je podignuto 13 optužnica. To uključuje pojedinačne optužnice protiv 8 Srba i 5 zajedničkih optužnica koje uključuju ukupno 40 Srba. Podignuta je i optužnica protiv jednog Mađara.

4. Sedmorica od tih 48 Srba optuženi su za naređivanje i planiranje izvršenja ratnih zločina, dok je 41 Srbin optužen za izvršenje ratnih zločina. Četvorica su Hrvata optužena za izvršenje ratnih zločina. Niti jedna optužnica ne zasniva se na zapovjednoj odgovornosti³⁸. Od 53 osobe protiv kojih su podignute pojedinačne optužnice, 51 osoba

³⁶ RH protiv Jovana Čurčića i ostalih, „predmet Borovo“ [Županijski sud u Vukovaru].

³⁷ Glavni državni odvjetnik izvješćuje kako je 55 osoba optuženo u 2003. godini.

³⁸ Teorija kaznene odgovornosti koja se uobičajeno naziva „zapovjednom odgovornošću“ propisana je člankom 86. i 87. Protokola 1. uz Ženevsku konvenciju. K tomu, članak 7. stavak 3. Statuta Haškoga suda utvrđuje dva načina na koji se vojni zapovjednici mogu smatrati kazneno odgovornima za ratne zločine počinjene od strane njihovih podređenih: 1. u onoj mjeri u kojoj su znali ili su imali razloga znati kako se

optužena je za *ratne zločine protiv civilnoga stanovništva* (46 Srba, 4 Hrvata i 1 Mađar), dok su 2 osobe (dva Srbina) optužene za *ratne zločine protiv ratnih zarobljenika*.

5. Misija je tijekom 2003. godine uočila kako su državni odvjetnici povukli 2 optužnice podignute 1994. godine protiv 6 Srba prije početka suđenja uslijed nedostatka dokaza³⁹. Suđenja u tim predmetima nisu započela prije 2003. godine zbog toga što optuženici nisu bili dostupni pravosuđu. I dok je glavni državni odvjetnik priznao potrebu za revizijom optužnica koje su podignute u vrijeme sukoba, čini se kako je u većini predmeta uhićenje optuženika bilo zapravo poticajni čimbenik za stvarnu reviziju. Da je državni odvjetnik prethodno proveo reviziju, to bi dovelo do opoziva naloga za uhićenje što bi zauzvrat spriječilo pritvaranje osumnjičenika u trajanju od 18 dana⁴⁰.

V. REZULTATI PO POJEDINIM STADIJIMA POSTUPKA: SUĐENJA/PONOVNA SUĐENJA

Misija je tijekom 2003. godine pratila ukupno 34 suđenja koja su se odvijala na županijskim sudovima, a koja su obuhvatila 101 osobu (84 Srbina, 14 Hrvata, 1 Mađar, 1 Bošnjak i 1 Rom)⁴¹. Među sudskim postupcima bilo je 11 ponovnih suđenja (uključujući 23 Srbina i 1 Hrvata) koja su provedena nakon što je Vrhovni sud vratio predmet na ponovno suđenje ili nakon što su optuženici podnijeli zahtjev za novim suđenjem nakon što su prethodno osuđeni u odsutnosti. Tijekom 2003. godine devet je suđenja u cijelosti provedeno u odsutnosti (obuhvativši 27 Srba, 1 Hrvata i 1 Bošnjaka), od kojih je pet provedeno samo pred Županijskim sudom u Zadru, što predstavlja značajno povećanje broja suđenja provedenih u odsutnosti u odnosu na 2002. godinu. Četiri su suđenja djelomično provedena u odsutnosti, tj. neki optuženici bili su prisutni. U dva suđenja koja su djelomično provedena u odsutnosti sudilo se osamnaestorici, odnosno desetorici osoba, iako je samo jedna osoba bila prisutna tijekom suđenja⁴².

Većina suđenja završenih u 2003. godini zaključena je u razdoblju od 6 mjeseci, dok je njih oko 20 posto čekalo rješavanje između 6 i 12 mjeseci. Još 20 posto suđenja čekalo je rješavanje duže od godinu dana.

njihov podređeni spremao počinuti ratni zločin no nisu poduzeli neophodne i razumne mjere kako bi spriječili takva djela, ili 2. ako nakon saznanja kako su takvi akti počinjeni nisu kaznili svoje podređene.

³⁹ RH protiv Branka Damjanovića i ostalih [Županijski sud u Požegi]; RH protiv Marka Vukadinovića [Županijski sud u Virovitici].

⁴⁰ RH protiv Marka Vukadinovića [Županijski sud u Virovitici].

⁴¹ U 2002. godini Misija je također pratila ukupno 34 suđenja koja su obuhvatila 115 osoba (90 Srba, 22 Hrvata, 2 Bošnjaka i 1 Mađara).

⁴² RH protiv Ilije Vorkapića, «predmet Lovas» [Županijski sud u Vukovaru]; RH protiv Dragana Marijanovića, «skupina Luč» [Županijski sud u Osijeku]. U potonjem predmetu Misija je uočila kako je osoba nazočna na suđenju bila amnestirana nakon što je ratni zločin prekvalificiran u obično kazneno djelo, dok je 8 od 9 optuženika proglašeno krivima *u odsutnosti*. Optužbe protiv preostalih optuženika u odsutnosti odbačene su nakon što je ratni zločin prekvalificiran u obično kazneno djelo nad kojim je zastupila zastara.

A. Presude – osuđujuće presude/oslobađajuće presude/presude kojima se optužba odbija [vidjeti Dodatke VII. i VIII.]

1. Tijekom 2003. godine završena su suđenja koja su obuhvaćala 53 osobe. Sedamnaest suđenja protiv 46 osoba (36 Srba, 8 Hrvata, 1 Bošnjaka te 1 Roma), završena su presudom dok su dva dodatna suđenja (protiv 7 Srba) završena rješenjem kojima su optužbe odbačene bez utvrđene krivnje ili nevinosti. Većina završenih kaznenih postupaka rezultirala je osudama, oslobađanjima ili odbacivanjem optužbi protiv svih optuženika. Međutim, u 3 suđenja u istom su predmetu donesene različite presude. U jednom je kaznenom postupku sud donio presudu u odnosu na trojicu optuženika te rješenje u odnosu na 5 optuženika⁴³.

2. Suđenja su imala sljedeće ishode: 37 osoba (30 Srba, 5 Hrvata, 1 Bošnjak te 1 Rom) proglašeni su krivima u 13 suđenja, dok su 4 osobe (2 Srbina i 2 Hrvata) oslobođene u 4 suđenja⁴⁴. K tomu, 12 osoba (11 Srba i 1 Hrvat) u 5 suđenja nisu bili niti osuđeni niti oslobođeni, već su umjesto toga zaprimili ili presudu⁴⁵ ili rješenje⁴⁶ o odbacivanju optužbi kao rezultat činjenice da su optužbe odbačene tijekom suđenja⁴⁷. Stoga je 23 posto svih osoba koje su dobile presudu ili rješenje (12 od 53) te 37 posto svih dovršenih suđenja (7 od 19) završilo tako što su optužbe odbačene protiv nekih ili svih okrivljenika, uključujući i okrivljenike u odsutnosti. Takav znatan postotak odbacivanja optužbi u kasnijem stadiju suđenja postavlja pitanje kvalitete samih optužnica kao i sudskih istraga prije početka suđenja.

3. Uzimajući u obzir 41 osobu kojima su izrečene osuđujuće ili oslobađajuće presude, ukupna stopa osuđujućih presuda iznosila je 90% a ukupna stopa oslobađajućih presuda iznosila je 10%. Dok je 94% Srba (30 od 32) bilo osuđeno, 71% Hrvata (5 od 7) proglašeno je krivima (stopa osuđujućih presuda zasnovana na malom broju predmeta). Od 5 osuđenih Hrvata trojici se sudilo zajedno sa skupinom Hrvata za zločine protiv Srba⁴⁸, dok se dvojici optuženika sudilo zajedno sa skupinom Srba za zločine protiv Hrvata.

4. Srbi su činili otprilike 81% (30 od 37) od ukupnog broja osuđenih osoba, dok su u ukupnom broju osoba koje su proglašene krivima ili oslobođene Srbi činili 78% (32 od

⁴³ RH protiv Pupovca i ostalih, Županijski sud u Zadru.

⁴⁴ Glavni državni odvjetnik izvješćuje kako je u 2003. godini ukupno osuđeno 26 osoba (21 Srbin i 5 Hrvata), 11 osoba je oslobođeno ili su optužbe protiv njih odbačene.

⁴⁵ Na osnovi članka 370. stavka 3. Zakona o kaznenom postupku, sud donosi presudu kojom se odbacuje optužba ukoliko državni odvjetnik povuče optužbu *tijekom* suđenja.

⁴⁶ Na osnovi članka 308. stavka 1. br. 1 Zakona o kaznenom postupku, sud donosi rješenje kada državni odvjetnik odustane od progona *prije* početka suđenja (u gore navedenim predmetima suđenje je započelo i održala se glavna rasprava). Međutim, kako je suđenje trebalo ponovno početi zbog propusta u postupku, sud je tretirao postupak kao da suđenje nikada nije počelo; u tim predmetima državni je odvjetnik povukao optužbe protiv 5 Srba u predmetu RH protiv Pupovca i ostalih [Županijski sud u Zagrebu], protiv Dušana Novakovića i Veljka Macure, obojica Srbi [Županijski sud u Šibeniku], sve zbog nedostatka dokaza.

⁴⁷ Kod tri osobe protiv kojih su odbačene optužbe za ratni zločin, ratni je zločin prekvalificiran u obično kazneno djelo koje je odbačeno ili primjenom Zakona o općem oprostumu ili je odbačeno uslijed nastupanja zastare.

⁴⁸ Tihomir Orešković i drugi, «Gospićka skupina» [Županijski sud u Rijeci].

4(1). Od svih osuđenih Hrvati su činili otprilike 13,5% (5 od 37), no isto tako predstavljaju 17% (7 od 41) svih pojedinaca kojima su izrečene osuđujuće ili oslobađajuće presude.

5. Od 37 osuđenih pojedinaca, 26 (20 Srba, 4 Hrvata, 1 Bošnjak i 1 Rom) ih je osuđeno za *ratne zločine protiv civilnog stanovništva*, 8 (sve Srbi) za *genocid* i 3 (2 Srbina, 1 Hrvat) za *ratne zločine protiv ratnih zarobljenika*.

6. Dvadeset devet od 37 osuđenih pojedinaca (27 Srba, 1 Hrvat i 1 Bošnjak)⁴⁹ osuđeno je u odsutnosti. Od ukupnog broja osuđenih Srba oko 90% ih je osuđeno je u odsutnosti (27 od 30). Sve presude donesene u odsutnosti donijela su četiri prvostupanjska suda, pri čemu je više od polovice (protiv 15 osoba) donio Županijski sud u Zadru u 5 sudskih postupaka. Županijski sud u Osijeku donio je približno 30% presuda u odsutnosti u jednom predmetu (protiv 8 osoba), a Županijski sud u Vukovaru donio je 20% presuda u jednom predmetu (protiv 5 osoba).

7. Dovršeno je šest ponovljenih suđenja koja su uključivala 9 osoba. Ponovna suđenja vodila su se na temelju odluke Vrhovnog suda o vraćanju predmeta prvostupanjskom sudu na ponovno suđenje (4 predmeta koji su uključivali 6 Srba i 1 Hrvata) ili kao posljedica zahtjeva optuženika za novim suđenjem podnesenih nakon osuđujuće presude izrečene u odsutnosti (2 predmeta koji su uključivali 2 Srba).

8. Ponovna suđenja u 2003. godini rezultirala su oslobađanjem od odgovornosti, bilo putem oslobađajućih presuda ili odbacivanjem optužbi protiv 33 posto⁵⁰ od prethodno osuđenih okrivljenika^{51, 52}. Značajno je kako su tri gore navedena ponovna suđenja vođena pred Županijskim sudom u Šibeniku. U jednom dodatnom predmetu u kojemu je optuženik ponovno osuđen, izrečena je blaža kazna od prvotne. Protiv 5 Srba potvrđene su osuđujuće presude u ponovnom suđenju, uključujući ponovnu osuđujuću presudu donesenu potpuno u odsutnosti protiv 4 okrivljenika od strane Županijskog suda u Zadru, nakon uspješne žalbe okrivljenika Vrhovnom sudu povodom prvotno osuđujuće presude donesene u odsutnosti.⁵³

9. Za razliku od 2002. godine, u 2003. godini samo su protiv 2 osobe (2 Srbina) od 37 okrivljenika (5%) izrečene kazne koje su niže od propisane minimalne kazne zbog utvrđenih olakotnih okolnosti⁵⁴. Trojici u odsutnosti optuženih Srba, u 2 predmeta,

⁴⁹ Hrvat i Bošnjak osuđeni su sa skupinama Srba, za zločine protiv Hrvata.

⁵⁰ 2 Srbina i 1 Hrvat optuženi za zločine protiv Hrvata.

⁵¹ Prije nego mu je izrečena oslobađajuća presuda 2003. godine, jedan je optuženik dva puta osuđen, jednom u *odsutnosti* 1993. i ponovno 2000. godine u ponovnom sudskom postupku nakon njegova uhićenja 1999. godine. Nakon uspješne žalbe Vrhovnom sudu, oslobođen je optužbi tijekom trećeg suđenja. RH protiv Ivica Jelušića [Županijski sud u Šibeniku].

⁵² Za usporedbu, ponovna su suđenja u 2002. godini rezultirala oslobađanjem od odgovornosti 55% (5 od 9) prethodno osuđenih optuženika.

⁵³ RH protiv Steve Macakanje i drugih [Županijski sud u Zadru] potvrđene osuđujuće presude i kazne od 15 i 20 godina; RH protiv Milana Strunjaša [Županijski sud u Karlovcu] potvrđena osuđujuća presuda i kazna od 12 godina.

⁵⁴ RH protiv Marka Crevara [3 godine za ratne zločine protiv civilnog stanovništva, Županijski sud u Vukovaru]; RH protiv Radovana Arsenića [4 godine i 9 mjeseci za ratne zločine protiv civilnog

kojima se sudilo pred Županijskim sudom u Zadru izrečena je maksimalna kazna od 20 godina zatvora⁵⁵. Prosječna kazna u 37 osuđujućih presuda iznosila je otprilike 9 godina zatvora.

B. Dužina trajanja postupaka

1. Otprilike 16% svih sudskih postupaka za ratne zločine u 2003. godini završeno je u roku od mjesec dana. Približno 58% privedeno je kraju u roku od 6 mjeseci ili manje, dok ih je oko 21% završen tek nakon što su čekali na rješavanje 12 ili više mjeseci. Kao i u prethodnoj godini, 3 sudska postupka koji su trajali manje od mjesec dana završena su već nakon jednog ili dva ročišta i svi su uključivali Srbe. Za razliku od prethodne godine, svi ti vrlo kratki sudski postupci završeni su oslobađajućim presudama.

2. Devetnaest predmeta koje je Misija pratila u 2003. godini završeno je u sljedećim vremenskim razdobljima:

- Manje od mjesec dana: 3 sudska postupka obuhvaćala su 3 osobe (Bjelovar 1; Požega 1; Osijek 1)
- Od 1 do 3 mjeseca: 5 sudskih postupaka obuhvaćalo je 17 osobe (Rijeka 1; Gospić 2; Zadar 1; Osijek 1)
- Od 3 do 6 mjeseci: 3 sudska postupka obuhvaćala su 4 osobe (Karlovac 1; Požega 1; Zadar 1)
- Od 6 do 12 mjeseci: 4 sudska postupka obuhvaćala su 18 osobe (Šibenik 2; Vukovar 1; Osijek 1)
- Od 12 do 24 mjeseca: 1 sudski postupak obuhvaćao je 1 osobu (Šibenik 1)
- Od 24 do 36 mjeseci: 3 sudska postupka obuhvaćala su 10 osoba (Zadar 3)

3. Kao i tijekom 2002. godine, Misija je pratila neke slučajeve u kojima prvostupanjski sudovi nisu dostavili presudu u pisanom obliku u zakonski propisanom roku, tj. dva mjeseca nakon usmenog izricanja presude. Ogdode su trajale do 7 mjeseci⁵⁶. Takve ograde zadiru u pravo optuženika na pravovremeno ulaganje žalbe, te pobuđuju posebnu zabrinutost u slučajevima kada okrivljenici ostaju u pritvoru tijekom žalbenog postupka.

4. Koncem 2003. godine, Županijski sud u Gospiću još nije započeo ponovni sudski postupak protiv Srbina koji je ostao u pritvoru iako je Vrhovni sud ukinuo osuđujuću

stanovništva, Županijski sud u Požegi]. Nadalje, u 2003. godini Vrhovni je sud potvrdio ili povisio kazne prvostupanjskih sudova koje su iznosile manje od 5 godina: RH protiv Đorđa Jaramaza (Srbin) potvrđena kazna od 3 godine zatvora; RH protiv Slobodana Gojkovića (Srbin) kazna povećana s 2 godine i 6 mjeseci na 3 godine; RH protiv Stjepana Petreševa (Mađar), potvrđena kazna prvostupanjskog suda od jedne godine zatvora. RH protiv Steve Macakanje i Željka Ležaje i RH protiv Branka Bote [Županijski sud u Zadru].

⁵⁵ RH protiv Steve Macakanje i Željka Ležaje i RH protiv Branka Bote [Županijski sud u Zadru].

⁵⁶ RH protiv Tihomira Oreškovića, Mirka Norca, Stjepana Grandića i Ivice Rožića, «gospićke skupine» [presuda Županijskog suda u Rijeci izrečena usmeno 24. ožujka 2003. godine, pisana presuda izdana 6. studenog 2003. godine]; RH protiv Fikreta Abdića [Županijski sud u Karlovcu, presuda usmeno izrečena 31. srpnja 2002. godine, pisana presuda izdana 26. veljače 2003. godine].

presudu, vratio predmet prvostupanjskom sudu te naložio ponovno suđenje u lipnju 2003⁵⁷.

5. Županijski sud u Karlovcu nije ponovno pokrenuo postupak protiv 5 Srba čiju je osuđujuću presudu u odsutnosti ukinuo Vrhovni sud u studenom 2002. godine i za koje je naložen ponovni sudski postupak⁵⁸. Razumljivo je kako postupak nije nastavljen, jer niti jedan optuženik nije dostupan hrvatskom pravosuđu. Međutim, ovaj slučaj ukazuje na upitnu vrijednost osuđujućih presuda donesenih u odsutnosti. Prvo, optuženici osuđeni u odsutnosti uvijek ostvaruju svoje pravo na podnošenje zahtjeva za ponovno suđenje jednom kada postanu dostupni pravosuđu. Prema tome, sudski će se postupak trebati ponoviti ako dođe do uhićenja. Drugo, postupci u odsutnosti opterećuju ionako preopterećene sudove na više razina, na razini istražnog suca, prvostupanjskog suda te Vrhovnog suda.

6. Misija je tijekom 2003. godine pratila predmet u kojemu je optuženik prethodno osuđen u odsutnosti zatražio ponovno suđenje nakon što je uhićen u listopadu 2003. godine. Iako prvostupanjski sudovi rutinski odobravaju takve zahtjeve u roku od nekoliko tjedana do mjesec dana nakon uhićenja optuženika prethodno osuđenog u odsutnosti, Županijski sud u Gospiću, nasuprot tomu, nije odobrio ponovno suđenje do kraja 2003. godine, više od dva mjeseca nakon uhićenja⁵⁹.

VI REZULTATI PO POJEDINIM STADIJIMA POSTUPKA: ŽALBE [vidjeti Dodatak IX]

A. Odluke o žalbama

1. Misija je tijekom 2003. godine pratila 35 predmeta koji su čekali rješavanje žalbi pred Vrhovnim sudom protiv odluka prvostupanjskih sudova koji su obuhvaćali 83 okrivljenika (53 Srba, 26 Hrvata, 2 Bošnjaka, 1 Mađara i 1 Roma). Okrivljenici su podnijeli ukupno 39, a optužba 53 žalbi⁶⁰. U 2003. godini dva su predmeta čekala rješavanje pred Vrhovnim sudom u kojima su svi okrivljenici (14 Srba) bili optuženi u odsutnosti, te tri predmeta u kojima su neki od okrivljenih (6 Srba i 1 Hrvat) bili optuženi u odsutnosti.

2. Vrhovni sud je tijekom 2003. godine odlučio o žalbama koje su obuhvaćale 28 okrivljenika (22 Srba, 1 Hrvata i 1 Mađara). Vrhovni sud je poništio presude

⁵⁷ RH protiv Nikole Cvjetičanina [Županijski sud u Gospiću].

⁵⁸ RH protiv Miloša Jovetića, Đoke Jakšića, Miloša Momčilovića, Miroslava Milakovića i Ranka Supića [Županijski sud u Karlovcu].

⁵⁹ RH protiv Dane Serdara [Županijski sud u Gospiću]. Županijski sud u Gospiću odobrio je ponovno suđenje sredinom veljače 2004. godine, nakon otprilike četiri mjeseca. Odgodu je sud, barem djelomice opravdao time kako je prouzročena obvezom suda da nadgleda parlamentarne izbore u studenom 2003. godine. Prema članku objavljenom u *Večernjem listu* 18. ožujka 2004. godine predsjednik Vrhovnog suda, Ivica Crnić, zatražio je od Državnog sudbenog vijeća pokretanje disciplinskog postupka protiv predsjednika Županijskog suda u Gospiću zbog nedonošenja pravovremene odluke o ponovnom suđenju na zahtjev optuženika.

⁶⁰ U nekoliko predmeta, obje su strane uložile žalbu protiv prvostupanjskih presuda.

prvostupanjskih sudova te vratio predmet na ponovno suđenje u 50 posto žalbenih postupaka (14 žalbi koje su obuhvaćale 10 Srba i 4 Hrvata)⁶¹. Razlog vraćanja na ponovno suđenje bio je, između ostalog, pogrešno utvrđeno činjenično stanje od strane prvostupanjskog suda. K tomu, Vrhovni sud je potvrdio 10 presuda (36 posto) (8 Srba, 1 Hrvat i 1 Mađar)⁶² i povećao kaznu u 4 predmeta (4 Srbina)⁶³.

B. Dužina trajanja postupaka

1. Presude Vrhovnog suda donesene su u sljedećim vremenskim razdobljima nakon podnošenja žalbe:

- Od 3 do 6 mjeseci: 4 osobe; (sudski postupci: Karlovac 1, Gospić 2, Osijek 1)
- Od 6 do 12 mjeseci: 2 osobe; (sudski postupci: Sisak 1, Vukovar 1)
- Od 12 do 18 mjeseci: 4 osobe; (sudski postupci: Karlovac 1, Osijek 1, Zadar 1, Šibenik 1)
- Od 18 do 24 mjeseca: 11 osoba; (sudski postupci: Bjelovar 1, Osijek 2)
- Od 24 ili više mjeseci: 6 osoba; (sudski postupci: Osijek 1)

2. Kao i prethodne godine, Vrhovni sud je odlučio o nekoliko žalbi nakon znatnih odgoda. U najmanje tri predmeta koji čekaju na rješavanje pred Vrhovnim sudom od kraja 2003. godine sud nije izrekao presude iako su okrivljenici ostali u pritvoru (u trajanju od 6, 9 odnosno 15 mjeseci)⁶⁴ tijekom žalbenog postupka kao posljedica osuđujućih presuda. Takve odgode suprotne su Zakonu o kaznenom postupku koji predviđa obvezu Vrhovnog suda da donese svoju odluku u roku od tri mjeseca nakon što zaprimi spis od prvostupanjskog suda u slučajevima kada okrivljenici ostaju u pritvoru.

3. Nadalje, Vrhovni sud je poništio oslobađajuću presudu Županijskog suda u Osijeku⁶⁵ protiv dva okrivljenika i naložio vraćanje predmeta na ponovno suđenje. Okrivljenicima se prethodno sudilo tri, odnosno četiri puta od 1995. godine, a da nisu primili konačnu odluku. Iako optuženici nisu u pritvoru od 1999. godine ukupno trajanje postupka (9 godina) te posebice razdoblje trogodišnjeg mirovanja prije donošenja odluke od strane Vrhovnog suda pobuđuje zabrinutost glede pravednog suđenja u skladu sa Ustavom Republike Hrvatske kao i Europskom konvencijom o ljudskim pravima.

⁶¹ Vrhovni je sud usvojio žalbe optuženika kojima su zatražili ukinuće 12 osuđujućih presuda (8 Srba, 4 Hrvata) te je usvojio dvije žalbe državnog odvjetnika ukinuvši 2 oslobađajuće presude (2 Srbina).

⁶² Vrhovni je sud odbio 7 žalbi optuženika, potvrdivši time 7 osuđujućih presuda (5 Srba, 1 Hrvat i 1 Mađar) te je odbio 3 žalbe državnog odvjetništva, potvrdivši time 3 oslobađajuće presude (3 Srbina).

⁶³ RH protiv Rade Vrge [kazna Županijskog suda u Sisku povećana je s 5 na 7 godina], Milana Miloševića [kazna Županijskog suda u Gospiću povećana je s 9 na 13 godina]; Slobodana Gojkovića [kazna Županijskog suda u Vukovaru povećana je s 2.5 na 3 godina]; Branka Stankovića [kazna Županijskog suda u Osijeku povećana je s 5 na 6 godina].

⁶⁴ RH protiv Zdravka Jovanovića [Županijski sud u Osijeku]; RH protiv Fikreta Abdića [Županijski sud u Karlovcu, 9 mjeseci krajem 2003. godine] i RH protiv Nenada Bizića [Županijski sud u Bjelovaru, 15 mjeseci krajem 2003. godine].

⁶⁵ RH protiv Gorana Vušurovića i Marinka Stankovića, «šodolovačka skupina» [Županijski sud u Osijeku].

DODATAK I.

UHIĆENJA ZA RATNE ZLOČINE U 2003. GODINI PREMA SUDSKOJ NADLEŽNOSTI: 37

Sud	Hrvati	Srbi	Ostali
Županijski sud u Sisku	5	3	0
Županijski sud u Bjelovaru	0	4	0
Županijski sud u Virovitici	0	2	0
Županijski sud u Gospiću	0	1	0
Županijski sud u Splitu	0	2	0
Županijski sud u Šibeniku	0	2	0
Županijski sud u Zadru	0	2	0
Županijski sud u Vukovaru	0	10	0
Županijski sud u Osijeku	0	5	1

Osumnjičenici su bili uhićeni zbog sljedećih kaznenih djela: ukupan broj prelazi 37 jer su neki osumnjičenici uhićeni zbog više optužbi

- Ratni zločini protiv civilnog stanovništva: 32 osobe (26 Srba, 5 Hrvata, 1 Mađar)
- Ratni zločini protiv ranjenih i bolesnih osoba: 1 Srbin
- Genocid: 3 Srbina
- Ratni zločini protiv ratnih zarobljenika: 6 Srba

DODATAK II.**PUŠTANJE IZ PRITVORA U 2003. GODINI PREMA SUDSKOJ NADLEŽNOSTI: 30**

Sud	Hrvati	Srbi	Ostali
Županijski sud u Sisku	3	3	0
Županijski sud u Bjelovaru	0	5	0
Županijski sud u Virovitici	0	1	0
Županijski sud u Rijeci	1	0	0
Županijski sud u Šibeniku	1	0	0
Županijski sud u Zadru	0	1	0
Županijski sud u Splitu	0	1	0
Županijski sud u Vukovaru	0	7	0
Županijski sud u Osijeku	0	7	0

DODATAK III.**ISTRAGE U 2003. GODINI PREMA SUDSKOJ NADLEŽNOSTI: 42**

Sud	Hrvati	Srbi	Ostali	Predmeti
Županijski sud u Sisku	5	48	0	13
Županijski sud u Bjelovaru	0	2	0	2
Županijski sud u Virovitici	0	1	0	1
Županijski sud u Karlovcu	0	5	0	2
Županijski sud u Gospiću	0	15	0	3
Županijski sud u Šibeniku	2	9	0	5
Županijski sud u Splitu	0	3	0	3
Županijski sud u Zadru	0	2	0	2
Županijski sud u Vukovaru	0	85	2	5
Županijski sud u Osijeku	2	16	1	6

DOVRŠENE ISTRAGE: 21

Sud	Hrvati	Srbi	Ostali	Predmeti
Županijski sud u Sisku	2	8	0	7
Županijski sud u Virovitici	0	1	0	1
Županijski sud u Gospiću	0	1	0	1
Županijski sud u Šibeniku	0	2	0	2
Županijski sud u Splitu	0	1	0	1
Županijski sud u Zadru	0	2	0	2
Županijski sud u Vukovaru	0	24	0	2
Županijski sud u Osijeku	2	15	1	5

- Ratni zločini protiv civilnog stanovništva: 34 predmeta (Sisak 10, Virovitica 1, Karlovac 2, Gospić 2, Šibenik 4, Split 3, Zadar 2, Vukovar 4, Osijek 6)
- Ratni zločini protiv ratnih zarobljenika: 5 predmeta (Bjelovar 2, Gospić 2, Šibenik 1)
- Genocid: 2 predmeta (Sisak 1, Vukovar 1)
- Ratni zločini protiv ranjenih i bolesnih osoba: 1 predmet (Sisak 1)

DODATAK IV.**OPTUŽNICE U 2003. GODINI PREMA SUDSKOJ NADLEŽNOSTI: 16**

Sud	Hrvati	Srbi	Ostali	Predmeti
Županijski sud u Sisku	2	1	0	2
Županijski sud u Požegi	0	1	0	1
Županijski sud u Virovitici	0	1	0	1
Županijski sud u Gospiću	0	1	0	1
Županijski sud u Šibeniku	0	2	0	2
Županijski sud u Zadru	0	24	0	2
Županijski sud u Vukovaru	0	12	0	3
Županijski sud u Osijeku	2	4	1	3
Županijski sud u Zagrebu	0	2	0	1

- Ratni zločini protiv civilnog stanovništva: 14 predmeta (Šibenik 1, Zadar 2, Sisak 2, Požega 1, Virovitica 1, Vukovar 3, Osijek 3, Zagreb 1)
- Ratni zločini protiv ratnih zarobljenika: 2 predmeta (Gospić 1, Šibenik 1)

DODATAK V.**SUĐENJA U 2003. GODINI PREMA SUDSKOJ NADLEŽNOSTI****SUĐENJA U TIJEKU U 2003. GODINI: 34**

Sud	Hrvati	Srbi	Ostali	Predmeti
Županijski sud u Sisku	0	2	0	2
Županijski sud u Karlovcu	0	1	0	1
Županijski sud u Bjelovaru	0	2	0	2
Županijski sud u Virovitici	0	1	0	1
Županijski sud u Požegi	0	3	0	3
Županijski sud u Rijeci	5	0	0	1
Županijski sud u Gospiću	1	2	0	2
Županijski sud u Šibeniku	1	4	0	5
Županijski sud u Zadru	1	20	1	6
Županijski sud u Vukovaru	4	32	0	4
Županijski sud u Osijeku	2	17	2	7

SUĐENJA DOVRŠENA U 2003. GODINI: 19

Sud	Hrvati	Srbi	Ostali	Predmeti
Županijski sud u Karlovcu	0	1	0	1
Županijski sud u Bjelovaru	0	1	0	1
Županijski sud u Požegi	0	2	0	2
Županijski sud u Rijeci	5	0	0	1
Županijski sud u Gospiću	1	2	0	2

Županijski sud u Šibeniku	1	2	0	3
Županijski sud u Zadru	0	19	1	5
Županijski sud u Vukovaru	1	5	0	1
Županijski sud u Osijeku	0	11	1	3

DODATAK VI.**PONOVNA SUĐENJA U 2003. GODINI PREMA SUDSKOJ NADLEŽNOSTI****PONOVNA SUĐENJA U TIJEKU 2003. GODINE: 11**

Sud	Hrvati	Srbi	Ostali	Predmeti
Županijski sud u Karlovcu	0	1	0	1
Županijski sud u Sisku	0	1	0	1
Županijski sud u Bjelovaru	0	1	0	1
Županijski sud u Požegi	0	2	0	2
Županijski sud u Šibeniku	1	2	0	3
Županijski sud u Zadru	0	4	0	1
Županijski sud u Vukovaru	0	12	0	2

PONOVNA SUĐENJA DOVRŠENA U 2003. GODINI: 6

Sud	Hrvati	Srbi	Ostali	Predmeti
Županijski sud u Karlovcu	0	1	0	1
Županijski sud u Požegi	0	1	0	1
Županijski sud u Šibeniku	1	2	0	3
Županijski sud u Zadru	0	4	0	1

DODATAK VII.

OSUĐUJUĆE PRESUDE I KAZNE U 2003. GODINI PREMA SUDSKOJ NADLEŽNOSTI: 37

Sud	Hrvati	Srbi	Ostali
Županijski sud u Karlovcu	0	1	0
Županijski sud u Požezi	0	1 (u odsutnosti)	0
Županijski sud u Gospiću	1	2	0
Županijski sud u Rijeci	3	0	0
Županijski sud u Zadru	0	14 (svi u odsutnosti)	1 (u odsutnosti)
Županijski sud u Vukovaru	1 (u odsutnosti)	4 (svi u odsutnosti)	0
Županijski sud u Osijeku	0	8 (svi u odsutnosti)	1

Kazna (u godinama)	Hrvati	Srbi	Ostali
1 - 4		2 (svi u odsutnosti)	0
5 - 9	2 (1 u odsutnosti)	20 (18 u odsutnosti)	1 (u odsutnosti)
10 - 14		4 (2 u odsutnosti)	0
15 - 20		5 (svi u odsutnosti)	0

Osude su izrečene kako slijedi:

- Ratni zločini protiv civilnog stanovništva: 26 pojedinaca (20 Srba, 4 Hrvata, 1 Rom, 1 Bošnjak)
- Ratni zločini protiv ratnih zarobljenika: 3 pojedinca (2 Srbina, 1 Hrvat)
- Genocid: 8 pojedinaca (8 Srba)

DODATAK VIII

OSLOBAĐAJUĆE PRESUDE U 2003. GODINI PREMA SUDSKOJ NADLEŽNOSTI: 4

Sud	Hrvati	Srbi	Ostali
Županijski sud u Rijeci	1	0	0
Županijski sud u Šibeniku	1	0	0
Županijski sud u Vukovaru	0	1	0
Županijski sud u Požegi	0	1	0

DODATAK IX.

ODBAČENE TUŽBE U 2003. GODINI PREMA SUDSKOJ NADLEŽNOSTI: 12

Odbijene optužbe sudskom presudom: 5

Sud	Hrvati	Srbi	Ostali
Županijski sud u Bjelovaru	0	1	0
Županijski sud u Rijeci	1	0	0
Županijski sud u Osijeku	0	3	0

Odbijene optužbe sudskim rješenjem: 7

Sud	Hrvati	Srbi	Ostali
Županijski sud u Zadru	0	5	0
Županijski sud u Šibeniku	0	2	0
Županijski sud u Požegi	0	0	0
Županijski sud u Virovitici	0	0	0

DODATAK X**NERIJEŠENE ŽALBE U 2003. GODINI PREMA SUDSKOJ NADLEŽNOSTI****SVE NERIJEŠENE ŽALBE: 35**

Sud	Hrvati	Srbi	Ostali	Predmeti
Županijski sud u Karlovcu	1	2	1	4
Županijski sud u Bjelovaru	8	3	0	5
Županijski sud u Sisku	0	1	0	1
Županijski sud u Slavonskom Brodu	0	1	0	1
Županijski sud u Gospiću	1	4	0	3
Županijski sud u Rijeci	3	0	0	1
Županijski sud u Šibeniku	4	3	0	4
Županijski sud u Zadru	0	4	0	3
Županijski sud u Splitu	8	0	0	1
Županijski sud u Vukovaru	1	10	1	5
Županijski sud u Osijeku	0	25	2	7

RIJEŠENE ŽALBE U 2003. GODINI: 15

Sud	Hrvati	Srbi	Ostali	Predmeti
Županijski sud u Karlovcu	0	2	0	2
Županijski sud u Bjelovaru	4	1	0	2
Županijski sud u Sisku	0	1	0	1
Županijski sud u Gospiću	0	2	0	1
Županijski sud u Šibeniku	0	1	0	1
Županijski sud	0	1	0	1

u Zadru				
Županijski sud u Vukovaru	1	1	0	2
Županijski sud u Osijeku	0	13	1	5